

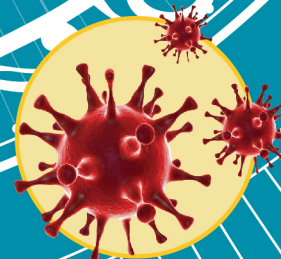
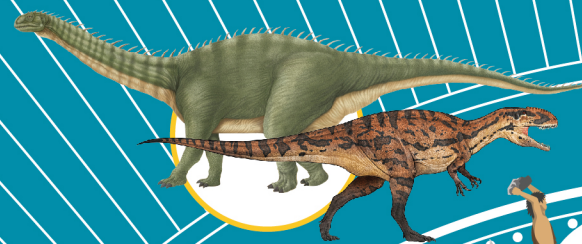
 NANMEEBOOKS

TIMELINE

ประวัติศาสตร์ไทย มองไกล ประวัติศาสตร์โลก

ย้อนรอยประวัติศาสตร์ไทยเทียบสากล
ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยปัจจุบัน

ดร.พรชัย สุจิตต์

TIMELINE

ประวัติศาสตร์ไทย มองไกล ประวัติศาสตร์โลก

ดร.พรชัย สุจิตต์

 NANMEEBOOKS

คำขอบคุณ

ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจในการทำหนังสือเล่มนี้มาจากการได้อ่านหนังสือ “Timelines ย้อนรอยประวัติศาสตร์โลก” จัดพิมพ์โดยบริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด ขอขอบพระคุณคณะกรรมการของบริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด นำโดย คุณสุวดี จงสถิตย์วัฒนา คุณคิม จงสถิตย์วัฒนา และหัวหน้าคณะทีมงานที่ดูแลหนังสือเล่มนี้ที่นำโดยคุณอัญมณี ทองเลิศ ที่สนับสนุนและเห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ของหนังสือเล่มนี้

ผู้เขียนขออนุญาตกล่าวขอบพระทัยและขอบพระคุณอย่างสูงถึงบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่กรุณาเอื้อเฟื้อภาพและความรู้ในหลายด้านมาโดยตลอด ได้แก่ (1) การสนับสนุนและให้คำแนะนำทางวิชาการ รวมทั้งภาพการขุดค้นที่เพิงผาน้ำถ้ำหลังโรงเรียนทับปริก และเขาขนาบน้ำ จ. กระบี่ ในฐานะที่เป็นอาจารย์ของผู้เขียนคือ Professor Dr. Douglas D. Anderson และ ดร.วรวรณี วิบูลย์สวัสดี แอนเดอร์สัน จาก Department of Anthropology, Brown University, U.S.A. จนผู้เขียนเรียนจบปริญญาโทและปริญญาเอก (2) ความรู้ด้านภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม การตั้งถิ่นฐาน และการใช้ภาพถ่ายทางอากาศตีความแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ ในประเทศไทยจากศาสตราจารย์ (พิเศษ) ศรีศักร วัลลิโภดม ซึ่งเคยเป็นอาจารย์ที่ภาควิชามานุษยวิทยา คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ได้ร่วมกับผู้เขียน และได้มาประจำอยู่ที่มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์ และสำนักพิมพ์เมืองโบราณ (3) การสนับสนุนและคำแนะนำทางวิชาการจากรองศาสตราจารย์ ดร.ธิดา สารระยา เดิมจากภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้มาประจำที่สำนักพิมพ์เมืองโบราณ (4) ภาพประกอบและเนื้อหาจากหนังสือปี พ.ศ. 2554 “แนวสังเขปของโบราณคดีรอบอ่าวบ้านดอน” ของพระครูอินทปัญญาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) (5) ภาพประกอบและเนื้อหาจากหนังสือปี พ.ศ. 2518 “ศิลปในประเทศไทย” ของท่านศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัททิศ ดิศกุล คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร (6) นายแพทย์บัญชา พงษ์พานิช และนายไพโรจน์ สิงบัน ที่ได้กรุณาเอื้อเฟื้อภาพต่าง ๆ จากคลังภาพลูกบิดและวัตถุโบราณต่าง ๆ ของ สุธี-รัตนมูลนิธิ นครศรีธรรมราช และมูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ (BIA)-สวนโมกข์กรุงเทพ (7) ภาพเครื่องมือหินและโลหะโบราณและภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่พบในประเทศไทยที่รวบรวมโดย ศาสตราจารย์ (พิเศษ) พิสิฐ เจริญวงศ์ กองโบราณคดี กรมศิลปากร (8) ภาพภาชนะหม้อบ้านเชียงและเนื้อหาจากหนังสือ “บ้านเชียง” เขียนโดย รองศาสตราจารย์ สุระพล นาตะพินธุ กองโบราณคดี กรมศิลปากร (9) ภาพจากถ้ำหม้อเขียว จ.กระบี่ของ ศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ ภูจักร ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร (10) ภาพลูกบิดและรายงานจากบ้านดงพลอง จ.บุรีรัมย์ โดย Professor Eiji Nitta, Kagoshima University, Japan (11) ภาพถ่ายจากนิทรรศการปี พ.ศ. 2563 ของ ศาสตราจารย์ ดร.วัชรี ชูทรงเดช ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร (12) ภาพภาชนะดินเผาจากหนังสือของโครงการศิลปอุตสาหกรรมไทย ชุดที่ 1 ของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยโดยมี คุณสุจิตต์ วงษ์เทศ เป็นบรรณาธิการ (13) การนำชมเมื่อหลายปีก่อนของการขุดค้นไดโนเสาร์ที่ จ.กาฬสินธุ์ โดย ดร. วราวุธ สุธีธร “มิสเตอร์ไดโนเสาร์” ของประเทศไทย (14) ภาพถ่ายจากหนังสือของสำนักโบราณคดี และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ (15) องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) อพท. (DASTA) (16) สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) (GISTDA) (17) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (18) คณะบริหารและภาพถ่ายจากหนังสือของสำนักพิมพ์เมืองโบราณ และคุณสุดาร่า สุขฉายา หัวหน้ากองบรรณาธิการของวารสารเมืองโบราณ (19) แหล่งข้อมูลอ้างอิงจาก websites ต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในบรรณานุกรม รวมทั้งภาพต่าง ๆ จาก ครีเอทีฟคอมมอนส์ (Creative Commons: CC) และ (20) ครอบครัวของผู้เขียน คุณศรีสุดา คุณณฤต และคุณกัญญ์วรา สุจิตต์ ที่ช่วยในการเขียนจนเสร็จดี

คำนำ

หนังสือ “Timeline ประวัติศาสตร์ไทย มองไกลประวัติศาสตร์โลก” ย้อนรอยประวัติศาสตร์ไทยเทียบสากล ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน เป็นหนังสือที่ผู้เขียนตั้งใจรวบรวมและสรุปข้อมูลจากหลักฐานต่าง ๆ เช่น ทางโบราณคดี ศิลปากริก ตำนาน พงศาวดาร เอกสารทางประวัติศาสตร์ รายงาน บทความ และข่าวสาร ซึ่งบอกว่ามีอะไรเกิดขึ้นก่อนและหลังตามไทม์ไลน์หรือเวลาที่ผ่านมาในดินแดนต่าง ๆ จนในที่สุดได้กลายมาเป็นของสยามและไทยจนเกิดเป็นประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ที่อยากให้เด็ก นักเรียน นักศึกษา นิสิต เยาวชน และคนไทยทั่วไปทั้งหลายได้เรียนรู้อย่างสิ้น ๆ จากข้อความและภาพประกอบถึงประวัติและความเป็นมาของสมัยก่อนและหลังบรรพบุรุษของเราที่มีมาแต่โบราณ รวมทั้งสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กันของโลกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอย่างไม่เป็นแบบวิชาการที่หนักและมากเกินไป

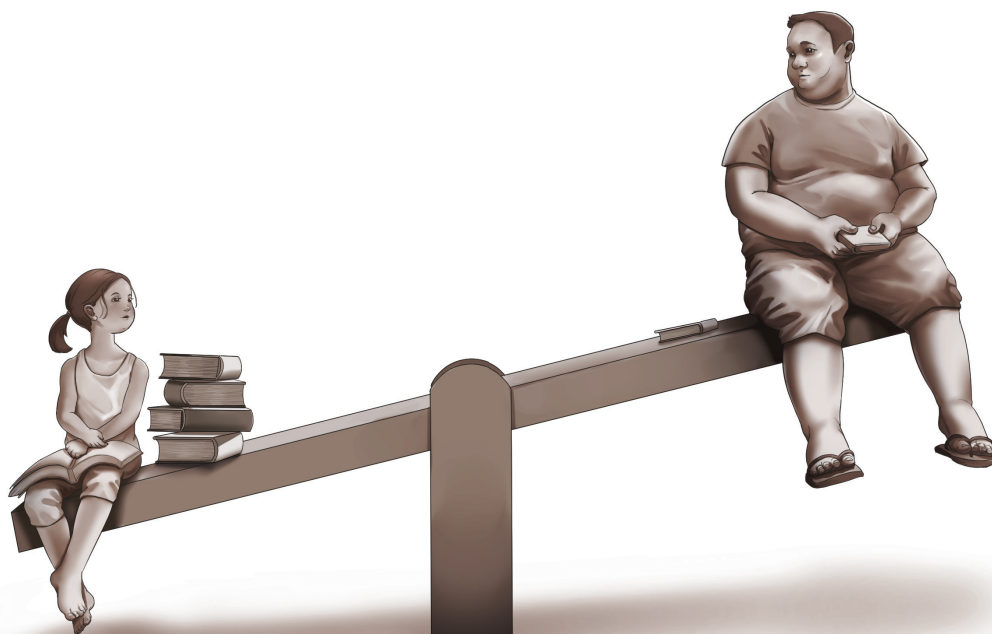
ข้อมูลที่น่าสนใจในหนังสือเล่มนี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของชื่อ สถานที่ ยุค สมัย อายุ หรือปีทั้งแบบ พ.ศ. และ ค.ศ. ผู้เขียนยอมรับและเชื่อว่ามีท่านผู้รู้หรือนักวิชาการหลายท่านที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันออกไป ดังนั้นข้อมูลที่คุณเขียนนำเสนอมาในหนังสือเล่มนี้คือแนวคิดแนวหนึ่งจากการสันนิษฐานของข้อมูลที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับการตีความและการใช้ข้อมูลทั้งเก่าและใหม่ หรือที่ยังไม่มีหลักฐานที่ชัด รวมทั้งหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

เนื่องจากมีเรื่องราวสำคัญเกิดขึ้นอย่างมากมายมหาศาลทั้งในดินแดนไทยและของโลก ผู้เขียนจึงขอยกตัวอย่างเพียงบางส่วนของเหตุการณ์และบุคคลสำคัญมาเป็นข้อมูลและนำมาใช้ในหนังสือเล่มนี้ หากผู้เขียนไม่ได้นำข้อมูลหรือกล่าวถึงในเรื่องหรือบุคคลใดที่ท่านผู้อ่านคิดว่าสำคัญและควรกล่าวถึง ผู้เขียนใคร่ขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

หากท่านผู้อ่านท่านใดอยากทราบที่มาหรือต้องการความรู้เพิ่มเติมอย่างละเอียด ก็สามารถหาได้จากเอกสารอ้างอิงในหน้าบรรณานุกรมซึ่งกล่าวถึงที่มาของข้อมูลต่าง ๆ ในแต่ละบท

ผู้เขียนหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะทำให้ท่านผู้อ่านมีความภาคภูมิใจในเรื่องความเป็นมาหรือประวัติศาสตร์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของเราที่ในหลายประเทศเขาไม่มีเหมือนเรา และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านไม่มากนักน้อย ผู้เขียนอยากให้ท่านผู้อ่านช่วยสนับสนุนให้ลูก ๆ หลาน ๆ ของท่านได้มีโอกาสอ่านหนังสือเล่มนี้ หรือท่านผู้อ่านจะอ่านให้ฟังโดยเฉพาะเด็ก ๆ ไว้เป็นความรู้ที่ติดตัวไปได้ตลอดกาลเวลา เพราะ “ความรู้คือพลังที่มีน้ำหนัก (Knowledge is heavy with power)” ที่เราสามารถสะสมในตัวเราเองได้อย่างไม่มีวันจบ เมื่อเราพอมีความรู้พวงนี้บ้างแล้ว สักวันหนึ่งเราอาจนำความรู้เหล่านี้มาใช้เป็นพลังให้กับตัวเราให้เกิดสิ่งดี ๆ ได้อย่างไม่เคยคิดมาก่อน เมื่อถึงเวลานั้น ผู้เขียนหวังว่าท่านผู้อ่านจะรู้สึกว่าคุณมีพลังที่หนักแน่นในการดำเนินชีวิตต่อไปอย่างมีความสุข โดยเฉพาะในการให้ความรู้แก่ลูกหลาน

พรชัย สุจิตต์

สารบัญ

บทนำ

บทที่ 1 ชากดึกดำบรรพ์ของสิ่งมีชีวิตและไดโนเสาร์ในประเทศไทย และวิวัฒนาการของไพรเมตและมนุษย์

- 10 มหายุคพาลีโอโซอิก (Paleozoic Era)
- 12 มหายุคมีโซโซอิก (Mesozoic Era)
- 14 ไดโนเสาร์ชนิดใหม่ของโลกที่พบในประเทศไทย
- 16 มหายุคซีโนโซอิก (Cenozoic Era)

บทที่ 2 สมัยก่อนประวัติศาสตร์ (Prehistorical Period)

- 20 ยุคหินเก่า
- 24 ยุคหินกลาง
- 26 ยุคหินใหม่
- 30 ยุคสำริด
- 36 ยุคเหล็ก
- 38 ตัวอย่างภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในไทย

บทที่ 3 สมัยกึ่งก่อนประวัติศาสตร์ (Proto-historical Period)

- 42 สมัยกึ่งก่อนประวัติศาสตร์

บทที่ 4 สมัยประวัติศาสตร์ (Historical period)

- 54 อาณาจักรโบราณในดินแดนไทย
- 66 สมัยสุโขทัย
- 67 สมัยกรุงศรีอยุธยา

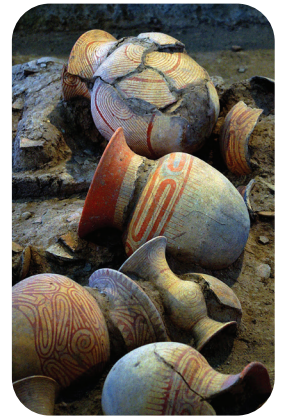
บทที่ 5 สมัยกรุงธนบุรีและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

- 94 สมัยกรุงธนบุรี
- 98 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์

การเสียดินแดน 14 ครั้งของไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

- นายกรัฐมนตรีของไทย • 13 รัฐประหารในประวัติศาสตร์ไทย
- วัดประจำ 10 รัชกาล • 48 เพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช • พัฒนาการของธงชาติไทย
- มรดกไทยแหล่งมรดกโลก • รายชื่อจังหวัดในประเทศไทย
- ธงประจำชาตินานาชาติและดินแดน • ผลการแข่งขันฟุตบอลโลก (FIFA World Cup)

บรรณานุกรม

อ่านก่อนเริ่ม

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 5 บท เรียงตามลำดับเวลาในประวัติศาสตร์ไทย เทียบกับเหตุการณ์สำคัญในช่วงเวลาเดียวกันของประวัติศาสตร์สากล ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านเชื่อมโยงได้ว่าในช่วงเดียวกันมีเหตุการณ์สำคัญใดเกิดขึ้นบ้างทั้งในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากหนังสือเล่มนี้ยังได้รวบรวมข้อมูลโดยสรุปของเรื่องที่สำคัญๆ แยกออกมาเป็นหน้าคู่ เพื่อให้เห็นภาพรวม และจดจำได้ง่ายยิ่งขึ้น เช่น รายพระนามพระมหากษัตริย์และช่วงเวลาครองราชย์ รายชื่อนายกรัฐมนตรีของไทย เป็นต้น ในแต่ละช่วงเวลาของเหตุการณ์ได้ใส่ทั้งปีพุทธศักราช และปีคริสต์ศักราชกำกับไว้ด้วย

สำหรับสมัยก่อนประวัติศาสตร์และกึ่งก่อนประวัติศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญมักจะมีความเห็นต่างกันในเรื่องลำดับเวลา ดังนั้น ช่วงปีที่ระบุไว้ในหนังสือเล่มนี้จึงอาจแตกต่างจากหนังสือเล่มอื่นๆ บ้าง

ข้อมูลในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนไม่ได้มุ่งเน้นไปทางวิชาการ หากผู้อ่านต้องการข้อมูลเพิ่มเติมที่ลึกกว่าที่นำเสนอมาสามารถอ่านค้นคว้าต่อได้จากแหล่งอ้างอิงข้อมูลที่ระบุไว้ในส่วนบรรณานุกรมท้ายเล่ม

ตัวอย่าง

BP ย่อมาจาก Before Present
เมื่อวางไว้หลังตัวเลข (เช่น 2500 BP)
หมายถึง ปีก่อนปัจจุบัน คำว่า ปัจจุบัน
ในบริบทนี้หมายถึง ยุคปัจจุบัน ซึ่งเริ่มต้นนับ
จากปี ค.ศ. 1950 (พ.ศ. 2493) เป็นต้นไป
มาจนถึง "วันนี้"

ประมาณ 15,000–4,500 ล้านปีมาแล้ว

การระเบิดครั้งใหญ่

จากทฤษฎีการระเบิดครั้งใหญ่ หรือทฤษฎีบิกแบง (Big Bang Theory) นักดาราศาสตร์และนักวิทยาศาสตร์จากหลายสาขากำหนดกันว่านี่เป็นการกำเนิดเอกภพ (Universe) เมื่อประมาณ 15,000 ล้านปีก่อน หลังการระเบิดของเอกภพที่ขยายตัวออกไปทุกทิศทาง ได้เกิดการรวมตัวกันของอิเล็กตรอน (electron) (อนุภาคขนาดเล็กที่มีประจุไฟฟ้าเป็นลบ) และโปรตอน (proton) (องค์ประกอบในนิวเคลียสของอะตอมและธาตุทุกชนิดที่มีประจุไฟฟ้าเป็นบวก) ที่ก่อให้เกิดดาราจักรหรือกาแล็กซี (galaxy) ที่ประกอบด้วยดวงดาว ซึ่งในที่สุดอุณหภูมิบนดาวต่างๆ ก็ค่อยๆ ลดลงจนเกิดปรากฏการณ์ที่เอื้อต่อการกำเนิดของสิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่ได้ใช้เวลาอีกประมาณ 10,500 ล้านปีต่อมา

บรมยุคเฮเดียน

เมื่อประมาณ 4,500 ล้านปีมาแล้ว เป็นช่วงเวลาที่นักดาราศาสตร์และนักวิทยาศาสตร์หลายสาขากำหนดกันว่าเป็นการกำเนิดของระบบสุริยะ (Solar System) ที่สำคัญคือมีดาวฤกษ์ซึ่งคือดวงอาทิตย์ (Sun) อันเกิดจากการรวมตัวของแก๊สไฮโดรเจนและแก๊สฮีเลียมซึ่งเกิดจากปฏิกิริยานิวเคลียร์ที่เกิดขึ้นภายใน และเปล่งแสงโดยรอบดวงจากจุดศูนย์กลางให้ดวงดาวต่างๆ รวมทั้งโลก (Earth) หนึ่งในดาวเคราะห์ ซึ่งอยู่ห่างออกจากดวงอาทิตย์เป็นลำดับที่ 3 จากดาวเคราะห์ทั้ง 8 ดวง (ดาวพุธ → ดาวศุกร์ → โลก → ดาวอังคาร → ดาวพฤหัสบดี → ดาวเสาร์ → ดาวยูเรนัส → และดาวเนปจูน) อันเป็นบริวารที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ต่อมาเกิดกลุ่มแก๊สและฝุ่นผงในอวกาศที่มีการควบแน่น จนกลายเป็นก้อนต่างๆ กระจายในรูปแบบจานกลมแบน ในช่วงนี้ดวงจันทร์ (Moon) ได้ถือกำเนิดขึ้น รวมทั้งทะเลที่มาจากไอน้ำ เมฆ และฝนบนโลกเรา ซึ่งต่อมามีวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรก

ประมาณ 4,500–3,800 ล้านปีมาแล้ว

ตารางระยะเวลาทางธรณีวิทยา (ธรณีกาล)

มหายุค ERA	ยุคและสมัย PERIOD & EPOCH	วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต EVOLUTION OF LIFE	สิ่งมีชีวิต LIFE
ซีโนโซอิก CENOZOIC	ควอเทอร์นารี Quaternary 2 ล้านปี		มนุษย์ปัจจุบัน
	ไพลสโตซีน / HOLOCENE		มนุษย์ยุคหิน
	ไพลสโตซีน / PLEISTOCENE		สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่และช้างแพรงหลาย
	ไมโอซีน / MIOCENE		ไม้ดอกเจริญเต็มที่ เริ่มมีหมีและสุนัข
	โอลีโอซีน / OLILOCENE		เริ่มมีหนูและลิง
มีโซโซอิก MESOZOIC	อีโอซีน-พาลีโอซีน EOCENE-PALEOCENE 65 ล้านปี		ต้นตระกูลม้า สัตว์กบ และช้าง
	ครีเทเชียส CRETACEOUS 145 ล้านปี		เริ่มมีพันธุ์ไม้ดอก หอยน้ำจืดแพรงหลาย ยังคงมีไดโนเสาร์
	จูแรสซิก JURASSIC 200 ล้านปี		ในตอนปลายยุค ไดโนเสาร์และแอมโมไนต์เริ่มสูญพันธุ์
	ไทรแอสซิก TRIASSIC 251 ล้านปี		ยุคไดโนเสาร์และแอมโมไนต์แพรงหลาย เริ่มมีนก
พาลีโอโซอิก PALEOZOIC	เพอร์เมียน PERMIAN 299 ล้านปี		ยุคของสัตว์เลื้อยคลานมีหลากหลายพันธุ์ ไทรโลไบต์เริ่มสูญพันธุ์ เริ่มมีแมลงปีกแข็ง
	คาร์บอนิเฟอรัส CARBONIFEROUS 359 ล้านปี		มีเฟิร์นขนาดยักษ์และป่าไม้เจริญเต็มที่ มีแมลงปอขนาดยักษ์
	ดีโวเนียน DEVONIAN 416 ล้านปี		ยุคของปลา กำเนิดฉลาม เริ่มมีแมลง และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกคืบคลานอยู่บนพื้นดิน
	ซิลูเรียน SILURIAN 444 ล้านปี		เริ่มต้นตระกูลปลา แต่ยังไม่มีความรู้และซากกรไกร มีไทรโลไบต์ขนาดใหญ่มาก
	ออร์โดวิเชียน ORDOVICIAN 488 ล้านปี		แกรปโทไลต์และปะการังแพรงหลาย มีนอติลอยด์ขนาดยักษ์
	แคมเบรียน CAMBRIAN 542 ล้านปี		เริ่มมีสัตว์ที่มีเปลือกแข็งหุ้มตัว เช่น ไทรโลไบต์ แกรปโทไลต์ ไครนอยด์ หอยชนิดต่างๆ
	โปรเทโรโซอิก PROTEROZOIC 2,500 ล้านปี		มีสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กอาศัยอยู่ในทะเล
พรีแคมเบรียน PRECAMBRIAN	อาร์เคียน ARCHEAN 4,500 ล้านปี		เปลือกโลกเย็นลง เริ่มมีสิ่งมีชีวิตอย่างง่าย เช่น แบคทีเรีย สาหร่ายสีเขียวแกมน้ำเงิน
	เฮเดียน HADEAN		กำเนิดโลก

แผนภาพวิวัฒนาการของโลกและธรรมชาติ
หลังการระเบิดครั้งใหญ่

บทที่ 1

ซากดึกดำบรรพ์ ของสิ่งมีชีวิต และไดโนเสาร์ ในประเทศไทย และวิวัฒนาการ ของไฟรเมต และมนุษย์

กรมทรัพยากรธรณีรายงานว่ามีการพบซากดึกดำบรรพ์หรือฟอสซิลของสัตว์และพืชก่อนยุคไดโนเสาร์ตั้งแต่ยุคแคมเบรียนถึงยุคเพอร์เมียนในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีรายงานการค้นพบฟอสซิลกระดูกไดโนเสาร์ชิ้นแรกอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2519 ที่อุทยานแห่งชาติภูเวียง จ.ขอนแก่น และต่อมาจนถึงปี พ.ศ. 2560 ได้มีการค้นพบในอีก 20 จังหวัด ได้แก่ พะเยา พิษณุโลก เพชรบูรณ์ เลย หนองบัวลำภู อุดรธานี สกลนคร นครพนม ชัยภูมิ ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มุกดาหาร นครราชสีมา บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด อำนาจเจริญ อุบลราชธานี ปราจีนบุรี สระแก้ว และกระบี่

จากการสำรวจที่ผ่านมาพบไดโนเสาร์ในประเทศไทยมากกว่า 16 ชนิด ซึ่งในทั้งหมดนี้มีอย่างน้อย 13 ชนิดที่นับว่าเป็นสกุลใหม่ของโลกจากประเทศไทย ข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับการค้นพบฟอสซิลกระดูกไดโนเสาร์ในประเทศไทยคือส่วนใหญ่พบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีการกระจายตัวของหินตะกอนที่เรียกว่า กลุ่มหินโคราช ในปัจจุบันพะเยาเป็นจังหวัดแรกในภาคเหนือที่พบ ขณะที่กระบี่เป็นจังหวัดเดียวในภาคใต้ที่พบฟอสซิลกระดูกไดโนเสาร์

ซากดึกดำบรรพ์ของสิ่งมีชีวิตที่พบในประเทศไทย

มหายุคพาลีโอโซอิก (Paleozoic Era)

กรมทรัพยากรธรณีรายงานว่ามีการค้นพบซากดึกดำบรรพ์ของสิ่งมีชีวิตที่เคยมีชีวิตอยู่ในมหายุคพาลีโอโซอิก ซึ่งแบ่งเป็น 6 ยุคตั้งแต่ยุคแคมเบรียนจนถึงยุคเพอร์เมียน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ไทรโลไบต์

เกาะตะรุเตา จ.สตูล

พบซากดึกดำบรรพ์ของสัตว์ทะเลที่อยู่ในยุคแคมเบรียน เช่น ไทรโลไบต์ (Trilobite) ที่มีอายุประมาณ 500 ล้านปี พบบนเกาะตะรุเตา (Tarutao Island) อ.ละงู จ.สตูล (Satun)

544-505 ล้านปีก่อน
ยุคแคมเบรียน
(Cambrian Period)

505-440 ล้านปีก่อน
ยุคออร์โดวิเชียน
(Ordovician Period)

440-410 ล้านปีก่อน
ยุคไซลูเรียน
(Silurian Period)

410-360 ล้านปีก่อน
ยุคดีโวเนียน
(Devonian Period)

พบฟอสซิลเท็นทาคิวไลต์ *เฮเลนแกนด์* (*Tentaculites elegans*) สิ่งมีชีวิตที่มีรูปร่างเป็นท่อนกรวยยาวซึ่งเคยมีชีวิตอยู่ในยุคไซลูเรียน ที่ อ.ศรีสวัสดิ์ จ.กาญจนบุรี และ อ.ละงู จ.สตูล (Satun)

เท็นทาคิวไลต์ (Tentaculite)
สัตว์ทะเลลักษณะคล้ายหอยขนาดเล็ก
รูปกรวยยาว มีโคนกว้าง และมียอดแหลม
พบที่บ้านป่าเสม็ด อ.ละงู จ.สตูล (Satun)

ภาพจำลองทะเลในยุคออร์โดวิเชียน

นอติลอยด์

พบฟอสซิลเซฟาโลพอด (Cephalopod) นอติลอยด์ (Nautiloid) ซึ่งเป็นกลุ่มของหอยทะเลที่มีชีวิตอยู่ในยุคออร์โดวิเชียน ที่ อ.ร่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช (Nakhon Si Thammarat)

ภาพจำลองทะเลในยุคคดีโวเนียน

10 mm

แกรปโทไลต์

เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2561 มีรายงานว่าพบแหล่งซากดึกดำบรรพ์ สัตว์และพืชใต้ท้องทะเลหลายชนิดบนเทือกเขาเนื้อที่ประมาณ 200 ไร่ ที่หมู่ 12 บ้านยางจำ ต.ภูน้ำหยด อ.วิเชียรบุรี จ.เพชรบูรณ์ นักสำรวจ และนักวิชาการของจังหวัดสันนิษฐานว่าเป็นของยุคเพอร์เมียนที่มีอายุ ประมาณ 280-240 ล้านปีมาแล้ว ซากดึกดำบรรพ์เหล่านี้เกิดจากการสะสม หินปูนใต้ทะเล ต่อมาภูเขาไฟใต้ทะเลเกิดการระเบิด ทำให้หินปูนและ หินภูเขาไฟแตกกระจายเป็นก้อนเล็กๆ เมื่อเวลาผ่านไป หินเหล่านี้เกิดการ เชื่อมติดกันใหม่โดยมีหินปูนเป็นตัวประสาน เมื่อเปลือกโลกเกิดการเคลื่อนที่ และดันตัวสูงขึ้นจากใต้ท้องทะเลสู่ผิวโลก ทำให้ซากดึกดำบรรพ์ปรากฏให้เห็น จนถึงปัจจุบัน ซากดึกดำบรรพ์เหล่านี้มีทั้งปะการัง หอยฝาเดียว หอยสองฝา เรดิโอลาเรียน (Radiolarian) ฟิวซิลินิด (Fusulinid) และอื่นๆ อีกมากมาย

ฟอสซิลที่ภูน้ำหยด

5 mm

ฟอสซิลฟิวซิลินิด หรือคดข้าวสาร

พบซากดึกดำบรรพ์หลายชนิดในยุคคดีโวเนียน เช่น แกรปโทไลต์ (Graptolite) สัตว์ทะเล ที่ลอยอยู่บนผิวน้ำ มีรูปร่างคล้ายกิ่งไม้

ฟอสซิลฟองน้ำ

0.5 cm

ปีก่อน
(od)

360-286 ล้านปีก่อน
ยุคคาร์บอนิเฟอรัส
(Carboniferous Period)

พบหอยกาบคู่ เช่น แบรคิโอพอด (Brachiopod) ของสปีชีส์เพ็กเทน (Pecten sp.) และฟองน้ำที่ชายทะเลบ้านหัวเขาถ่าน อ.สรี จ.ชุมพร ฟอสซิลของพวกหอยกาบคู่นี้มีอายุตั้งแต่ยุคคาร์บอนิเฟอรัสตอนปลาย ถึงยุคเพอร์เมียนตอนต้นประมาณ 300-270 ล้านปีมาแล้ว นอกจากนี้ยังพบฟอสซิลโพซิโดโนเมีย (Posidonomya) อายุประมาณ 360-325 ล้านปี ที่อุทยานธรณี จ.สตูล (Satun)

10 mm

ฟอสซิลแบรคิโอพอด

ฟอสซิลโพซิโดโนเมีย

286-245 ล้านปีก่อน
ยุคเพอร์เมียน
(Permian Period)

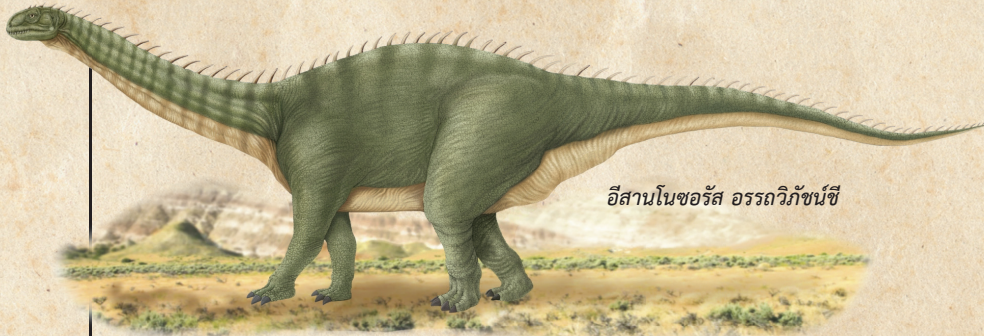
พบเทตราแทกซิส (Tetrataxis sp) เป็นฟอสซิลของพืชเขตร้อน พบแถว จ.สระบุรี (Saraburi) พบซากฟอสซิลของสัตว์ทะเล ที่ไม่มีกระดูกสันหลังในกลุ่มเซฟาโลพอด เช่น แอมโมไนต์ (Ammonite) ปะการัง สาหร่าย ที่วัดศิรินาครัตนาราม ต.ชอนสารเดช อ.หนองม่วง จ.ลพบุรี (Lopburi) พื้นที่ที่พบเป็นเขาหินปูน สูงประมาณ 20 เมตร แสดงว่าเมื่อประมาณ 270 ล้านปีที่แล้ว พื้นที่บริเวณนี้ เคยเป็นทะเลมาก่อน

แอมโมไนต์

มหายุคมีโซโซอิก (Mesozoic Era)

มหายุคมีโซโซอิกแบ่งเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคไทรแอสซิก ยุคจูแรสซิก และยุคครีเทเชียส ไดโนเสาร์เกิดในต้นมหายุคมีโซโซอิกและสูญพันธุ์ในปลายมหายุคเดียวกัน นอกจากนี้ยังเป็นยุคของสัตว์เลื้อยคลานในทะเลอย่างอิกทิโอซอร์ ไทรันโนซอรัส เร็กซ์ บรรพบุรุษของนกอย่างอาร์คีออปเทอริกซ์ และสัตว์เลื้อยคลานบินได้ชื่อว่า เทอโรซอร์

อีสานโนซอรัส อรรถวิภานันท์

พ.ศ. 2541 ค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์กลุ่มซอโรพอดที่ อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ มีลักษณะเก่าแก่ที่สุดเท่าที่เคยพบ ตั้งชื่อว่า **อีสานโนซอรัส อรรถวิภานันท์** เพื่อเป็นเกียรติแก่นายบริหาร อรรถวิภานันท์ อดีตอธิบดี กรมทรัพยากรธรณีในขณะนั้น

สยามโมซอรัส สุธีธรณี

ค้นพบฟอสซิลไดโนเสาร์ชนิดกินเนื้อ ต้นยุค ครีเทเชียสที่อุทยานแห่งชาติภูเวียง จ.ขอนแก่น ต่อมาตั้งชื่อว่า **สยามโมซอรัส สุธีธรณี** เพื่อเป็นเกียรติแก่ ดร.วราวุธ สุธีธร นักธรณีวิทยาและนักบรรพชีวินวิทยาที่มีชื่อเสียงของไทย

ปลายปี พ.ศ. 2539 ค้นพบแหล่ง รอยเท้าไดโนเสาร์ในวนอุทยานภูแฝก จ.กาฬสินธุ์ ที่มีมากกว่า 10 รอย เป็นรอยเล็บแหลมคม 3 นิ้ว กว้าง 45 ซม. ยาว 45 ซม. ของไดโนเสาร์กินเนื้อขนาดใหญ่ที่เดินสองขา รอยเท้านี้พบอยู่ในหมวดหินพระวิหาร อายุประมาณ 140 ล้านปี

รอยเท้าไดโนเสาร์ จ.กาฬสินธุ์

ขุดพบชิ้นส่วนกระดูกขากรรไกรบนซ้าย ที่มีฟันติดอยู่และกระดูกสมองส่วนท้ายทอยโดยนายวิทยา นิ่มงาม ที่บ้านสะพานหิน ต.สุรนารี อ.เมือง จ.นครราชสีมา ต่อมาได้ชื่อว่า **สยามโมดอน นิ่มงามมิ**

สยามโมดอน นิ่มงามมิ

245-208 ล้านปีก่อน ยุคไทรแอสซิก (Triassic Period)

พ.ศ. 2531 ค้นพบฟอสซิลอิกทิโอซอร์หรือสัตว์เลื้อยคลานทะเลขนาดตัวยาวเพียง 20 เซนติเมตรในชั้นหินปูน ปลายยุคไทรแอสซิกที่บ้านเขาทอง จ.พัทลุง ตัวที่พบนี้มีวิวัฒนาการอยู่ในช่วงเพิ่งปรับตัวลงไปดำรงชีวิตในทะเล นับเป็นอิกทิโอซอร์ที่โบราณมาก ตั้งชื่อว่า **ไทยซอรัส จงลักษณ์ณี** เพื่อเป็นเกียรติแก่ ดร.จงพันธ์ จงลักษณ์ณี นักโบราณชีววิทยาผู้ค้นพบ

ไทยซอรัส จงลักษณ์ณี

* ภาพประกอบ: อุดลย์วิทย์ กาวิระ

208-146 ล้านปีก่อน ยุคจูแรสซิก (Jurassic Period)

ขุดพบกระดูกสันหลังของไดโนเสาร์ สเตโกซอรัสที่ชั้นหินทรายสีเทาที่ อ.คำม่วง จ.กาฬสินธุ์ มีชีวิตอยู่ในปลายยุคจูแรสซิก 140-152 ล้านปีก่อน

มินิโมเคอร์เซอร์ ภูน้อยแอนซิส

* ภาพประกอบ: ดร.ศิตะ มานิตกุล

ค้นพบมินิโมเคอร์เซอร์ ภูน้อยแอนซิส ไดโนเสาร์ไทยตัวที่ 13 ไดโนเสาร์กินพืชขนาดเล็ก กลุ่มกระดูกเชิงกรานแบบนกที่เก่าแก่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบที่ภูน้อย จ.กาฬสินธุ์ ในหมวดหิน ภูกระดึง ยุคจูแรสซิกตอนปลาย ประมาณ 150 ล้านปี ตัวแรกของไทย และไดโนเสาร์ไทยตัวแรกของกาฬสินธุ์

146-54 ล้านปีก่อน ยุคครีเทเชียส (Cretaceous Period)

พ.ศ. 2536 ขุดพบกระดูกส่วนหลัง กระดูกสันหลัง ส่วนสะโพก กระดูกมือและเล็บ ข้อเท้า ฝ่าเท้า และเท้า ที่ภูเวียง หลังจากศึกษานานกว่า 40 ปี จึงค้นพบว่าเป็น ไดโนเสาร์พันธุ์แรพเตอร์ขนาดใหญ่ และเป็นสกุลใหม่ของโลก จึงตั้งชื่อว่า **ภูเวียงเวนเตอร์ แอมนิยมมิ** ซึ่งหมายถึง นักล่าแห่งเทือกเขาภูเวียง

ภูเวียงเวนเตอร์ แอมนิยมมิ

* ภาพประกอบ: วงศ์เวช เขานันธุเวช

พ.ศ. 2525 พบฟอสซิลชิ้นส่วนกระดูกไดโนเสาร์ ได้แก่ กระดูกสันหลังส่วนคอ 3 ชิ้น กระดูกสันหลังส่วนกลางตัว 4 ชิ้น กระดูกซี่โครงหลายชิ้น และกระดูกต้นขาหน้าซ้าย ที่บริเวณประตูตีหมา อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น ต่อมาได้รับการตั้งชื่อว่า **ภูเวียงโกซอรัส สิรินธรเน** เพื่อเทิดพระเกียรติ กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ภูเวียงโกซอรัส สิรินธรเน

สยามแรปเตอร์ สุวณัฒติ

ค้นพบฟอสซิลกิ้งริมีมัส ขอนแก่นเอนซิส ไดโนเสาร์ที่กินทั้งพืชและสัตว์ที่อุทยานแห่งชาติภูเวียง จ.ขอนแก่น มันมีรูปร่างคล้ายนกกระจอกเทศ วิ่งด้วย 2 ขาหลัง ปากเปรี๊ยะ ว่องไว คอเรียวกว้าง ปากเป็นจะงอยไร้ฟัน ขนาดลำตัวยาว 1-2 เมตร

กิ้งริมีมัส ขอนแก่นเอนซิส

เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562 มีการแถลงข่าวเปิดตัวไดโนเสาร์กินเนื้อขนาดใหญ่สายพันธุ์ใหม่ของโลก “**สยามแรปเตอร์ สุวณัฒติ**” ซึ่งค้นพบจากแหล่งขุดค้นที่บ้านสะพานหิน อ.เมือง จ.นครราชสีมา โดยทีมนักสำรวจไทยและทีมจากพิพิธภัณฑ์ไดโนเสาร์ฟูกุโอกะ ประเทศญี่ปุ่น มีอายุอยู่ในยุคครีเทเชียส ตอนต้นประมาณ 115 ล้านปีก่อน ชิ้นส่วนฟอสซิลที่ขุดพบประกอบด้วย ส่วนกะโหลก แขน ขา และสะโพก จากไดโนเสาร์อย่างน้อย 4 ตัว

พ.ศ. 2550-2551 ค้นพบฟอสซิลกระดูกหลายชิ้น เช่นส่วนกะโหลกที่ห่อหุ้มสมอง ชิ้นส่วนกระดูกกรามและฟัน ที่บ้านสะพานหิน ต.สุรนารี อ.เมือง จ.นครราชสีมา ของไดโนเสาร์ปากเปิดพันธุ์ใหม่ ได้รับการตั้งชื่อว่า **สิรินธรนา โคราซเอนซิส** เพื่อเทิดพระเกียรติ กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในโอกาสที่ทรงเจริญพระชนมายุครบ 5 รอบ 60 พรรษา

สิรินธรนา โคราซเอนซิส

วายุแรปเตอร์ หongบ่าวล้ากุเอนซิส

ขุดพบฟอสซิลกระดูกหน้าแข้งยาวและเรียวกกระดูกข้อเท้า กระดูกโคโรคอยด์ และกระดูกชิ้นอื่นๆ ที่ไม่สมบูรณ์ของไดโนเสาร์กินเนื้อขนาดกลาง สกุลและชนิดใหม่ของโลก อายุประมาณ 130 ล้านปีก่อน ที่หลุมขุดค้นภูวดอุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ จ.หนองบัวลำภู ตั้งชื่อว่า **วายุแรปเตอร์ หongบ่าวล้ากุเอนซิส**

ค้นพบฟอสซิลกระดูกส่วนกรามซ้ายของราชสีมาซอรัส สุรนารีเ ไดโนเสาร์กินพืชสะโพกแบบนกที่บ้านโป่งแมลงวัน ต.โคกกรวด อ.เมือง จ.นครราชสีมา

ราชสีมาซอรัส สุรนารีเ

ชิตทาโคซอรัส สัตยารักษกิ

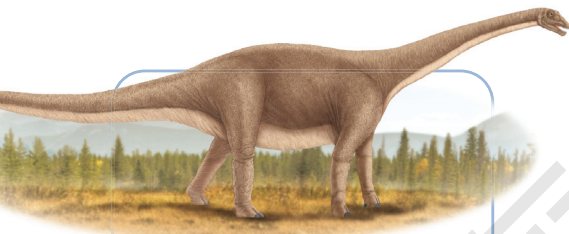
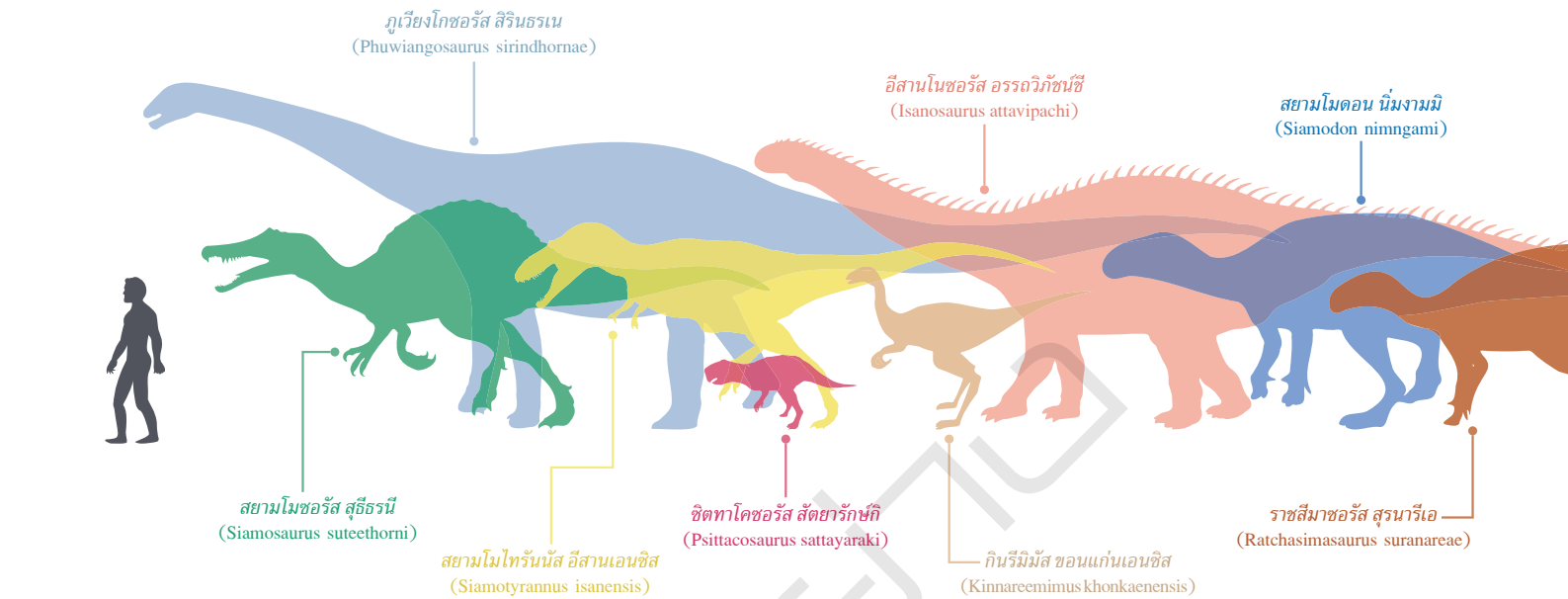
พ.ศ. 2532 ที่ จ.ชัยภูมิค้นพบฟอสซิลส่วนกรามของไดโนเสาร์สะโพกแบบนกขนาดเล็ก ปากคล้ายนกแก้ว ต่อมาตั้งชื่อว่า **ชิตทาโคซอรัส สัตยารักษกิ** ซึ่งตั้งตามชื่อนายเนเรศ สัตยารักษ ผู้ค้นพบ

สยามโมไทรันนัส อีสานเอนซิส

พ.ศ. 2536 ค้นพบกระดูกสันหลังหลายชิ้น และกระดูกส่วนหางอีกหลายชิ้นเรียงต่อกันของไดโนเสาร์ ที่บริเวณหินลาดยาว อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น เมื่อคณะสำรวจไทย-ฝรั่งเศสได้ศึกษาอย่างละเอียดจึงได้ตั้งชื่อว่า **สยามโมไทรันนัส อีสานเอนซิส**

ไดโนเสาร์ ชนิดใหม่ของโลก ที่พบในประเทศไทย

ภูเวียงโกซอร์ส สิริธรเน

กลุ่ม: ซอโรพอด ไดโนเสาร์กินพืชขนาดใหญ่
ลักษณะ: เติ่น 4 ขา คอและหางยาว
ขนาด: ยาว 15-20 เมตร
อายุ: ช่วง 130 ล้านปีก่อน ต้นยุคครีเทเชียส
แหล่งที่พบ: หมาดหินเสาขัว จ.ขอนแก่น
ความหมายชื่อ: กิ่งก้านแห่งเทือกเขาภูเวียง

1

สยามโมซอร์ส สู่ธีธรนี

กลุ่ม: เทอโรพอด ไดโนเสาร์กินเนื้อขนาดใหญ่
ลักษณะ: เติ่น 2 ขา ฟันคล้ายจระเข้
ขนาด: ยาว 8-9 เมตร
อายุ: ช่วง 130 ล้านปีก่อน ต้นยุคครีเทเชียส
แหล่งที่พบ: หมาดหินเสาขัว จ.ขอนแก่น
ความหมายชื่อ: กิ่งก้านแห่งสยาม

3

ราชสิมาซอร์ส สุรนารีเ

กลุ่ม: ออร์นีโทพอด ไดโนเสาร์กินพืช
ขนาดกลาง พวกอิกัวโนดอน
ลักษณะ: เติ่น 2 ขาหรือ 4 ขา
อายุ: ช่วง 100 ล้านปีก่อน กลางยุคครีเทเชียส
แหล่งที่พบ: หมาดหินโคกกรวด จ.นครราชสีมา
ความหมายชื่อ: กิ่งก้านแห่งนครราชสีมา

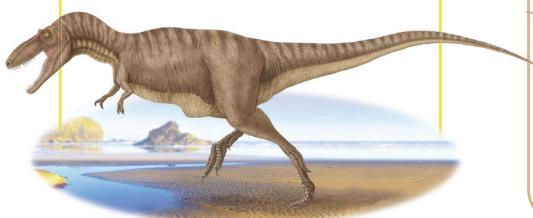

5

สยามโมไทรันนัส อีสานเอนซิส

กลุ่ม: เทอโรพอด ไดโนเสาร์กินเนื้อขนาดใหญ่
ลักษณะ: เติ่น 2 ขา ขาหลังใหญ่และแข็งแรง
ขนาด: ยาว 6-7 เมตร
อายุ: ช่วง 130 ล้านปีก่อน ต้นยุคครีเทเชียส
แหล่งที่พบ: หมาดหินเสาขัว จ.ขอนแก่น
ความหมายชื่อ: ทหาราชแห่งสยาม

2

กินรีมิมีส ขอนแก่นเอนซิส

กลุ่ม: เทอโรพอด กินทั้งพืชและสัตว์
ลักษณะ: รังเร็ว ปวดเปรี้ยว ไม่มีฟัน
ขนาด: ยาว 1-2 เมตร
อายุ: ช่วง 130 ล้านปีก่อน ต้นยุคครีเทเชียส
แหล่งที่พบ: หมาดหินเสาขัว จ.ขอนแก่น
ฉายา: ไดโนเสาร์นกกระจอกเทศ

4

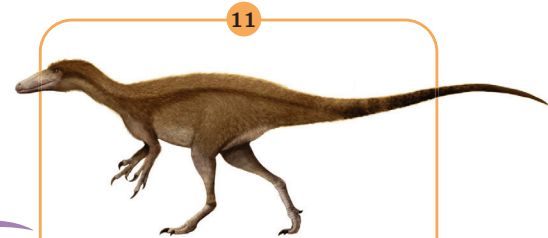
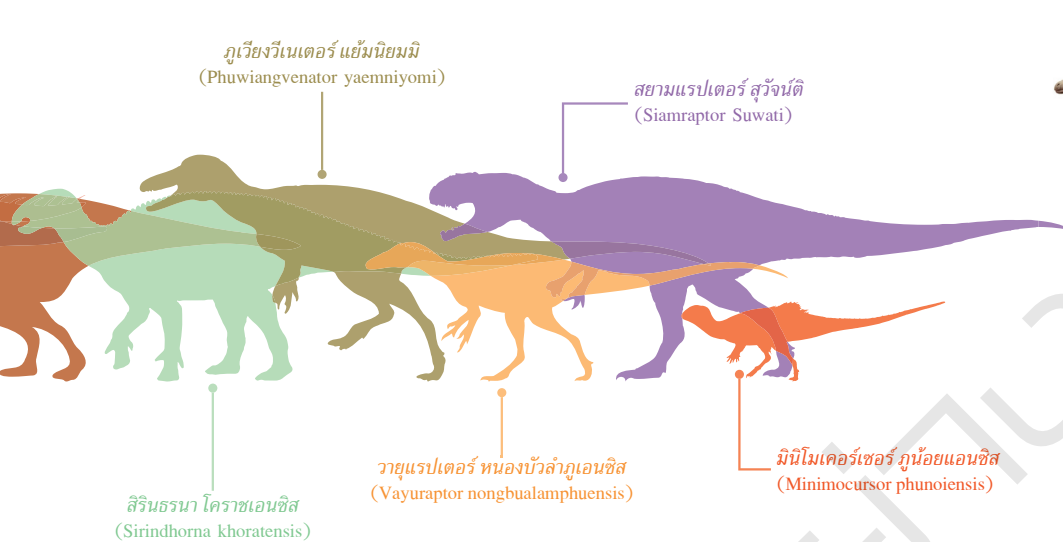

สยามโมดอน นิมงามมิ

กลุ่ม: ออร์นีโทพอดสกุลใหม่ ไดโนเสาร์กินพืช
ลักษณะ: ปากเหมือนเป็ด
อายุ: ช่วง 100 ล้านปีก่อน ต้นยุคครีเทเชียส
แหล่งที่พบ: หมาดหินโคกกรวด จ.นครราชสีมา
ความหมายชื่อ: ฟันแห่งสยาม

6

พ.ศ. 2519 มีรายงานการค้นพบซากดึกดำบรรพ์กระดูกไดโนเสาร์ชิ้นแรกในประเทศไทยอย่างเป็นทางการที่อุทยานแห่งชาติภูเวียง จ.ขอนแก่น และต่อมาในปี พ.ศ. 2560 ได้ค้นพบอีก 20 จังหวัด ได้แก่ พะเยา สกลนคร กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ อำนาจเจริญ พิษณุโลก นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี เลย เพชรบูรณ์ นครราชสีมา ปราจีนบุรี หนองบัวลำภู บุรีรัมย์ สระแก้ว อุดรธานี ขอนแก่น ร้อยเอ็ด และกระบี่ ข้อสังเกตที่น่าสนใจในเรื่องการค้นพบคือส่วนใหญ่พบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีการกระจายตัวของหินตะกอน (sedimentary rock) ที่เรียกว่า กลุ่มหินโคราช ปัจจุบันชุดพบซากดึกดำบรรพ์กระดูกไดโนเสาร์ในประเทศไทย 16 ชนิด โดยเป็นไดโนเสาร์ชนิดใหม่ของโลก 13 ชนิด ดังนี้

วายุแรปเตอร์ หนองบัวลำภูเอนซิส

กลุ่ม: เบซิลซัลโลซอร์ ไดโนเสาร์กินเนื้อขนาดเล็ก
ลักษณะ: ว่องไว กระดูกหนาแข็งแรงยาว
ขนาด: ยาว 4-4.5 เมตร
อายุ: ช่วง 130 ล้านปีก่อน ต้นยุคครีเทเชียส
แหล่งที่พบ: หมวดหินโคกกรวด จ.ชัยภูมิ
ฉายา: นักล่าเจ้าลมกรดแห่งหนองบัวลำภู

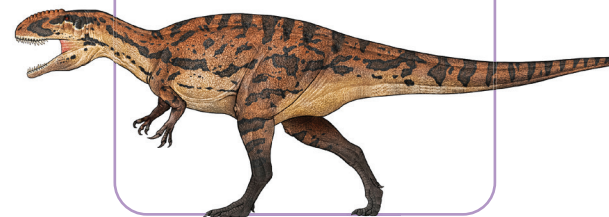
อีสานโนฮอร์ส อรธวิกันซี

กลุ่ม: ซอโรพอด ไดโนเสาร์กินพืชขนาดใหญ่
ลักษณะ: เดิน 4 ขา คอและหางยาว
ขนาด: ยาว 12-15 เมตร
อายุ: 210 ล้านปีก่อน ปลายยุคไทรแอสสิก
แหล่งที่พบ: หมวดหินน้ำพอง จ.ชัยภูมิ
ความหมายชื่อ: กิ่งก้านแห่งภาคอีสาน

สิรินธรนา โคราชเอนซิส

กลุ่ม: ออร์นิโทพอด ไดโนเสาร์กินพืช
ลักษณะ: ปากเหมือนเป็ด
ขนาด: ยาว 6 เมตร สูงประมาณ 2 เมตร
อายุ: ช่วง 120 ล้านปีก่อน กลางยุคครีเทเชียส
แหล่งที่พบ: หมวดหินโคกกรวด จ.นครราชสีมา
ฉายา: ไดโนเสาร์ปากเป็ด

สยามแรปเตอร์ สุวณัฏฐิ

กลุ่ม: เทอโรพอด ไดโนเสาร์กินเนื้อขนาดใหญ่
ลักษณะ: ว่องไว
ขนาด: ไม่น้อยกว่า 8 เมตร สูง 3 เมตร
อายุ: ช่วง 115 ล้านปีก่อน ต้นยุคครีเทเชียส
แหล่งที่พบ: หมวดหินโคกกรวด จ.นครราชสีมา
ความหมายชื่อ: นักล่าแห่งสยาม

ภูเวียงวินเตอร์ แยมนิยุมมิ

กลุ่ม: เทอโรพอด ไดโนเสาร์กินเนื้อ
ขนาด: ประมาณ 6 เมตร
อายุ: ช่วง 130 ล้านปีก่อน ต้นยุคครีเทเชียส
แหล่งที่พบ: จ.นครราชสีมา
ความหมายชื่อ: นักล่าแห่งเทือกเขาภูเวียง

ชิตทาโคฮอร์ส สัตยารักขิก

กลุ่ม: เซอราทอปเซียน ไดโนเสาร์กินพืชขนาดเล็ก
ลักษณะ: ปากเหมือนนกแก้ว
ขนาด: ยาวประมาณ 1 เมตร
อายุ: ช่วง 100 ล้านปีก่อน กลางยุคครีเทเชียส
แหล่งที่พบ: หมวดหินโคกกรวด จ.ชัยภูมิ
ฉายา: ไดโนเสาร์ปากนกแก้ว

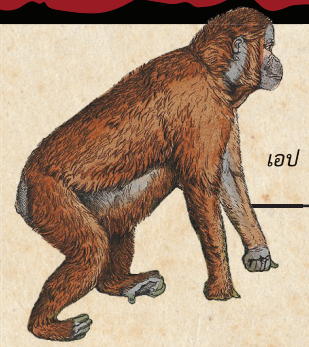

มินิโมเคอร์เซอร์ ภูน้อยเอนซิส

กลุ่ม: ออร์นิธิสเซียน ไดโนเสาร์กินพืชขนาดเล็ก
ลักษณะ: ตัวเล็ก รวดเร็ว
ขนาด: ลำตัวยาว 0.6 เมตร
อายุ: ช่วง 150 ล้านปี ปลายยุคจูแรสสิก
แหล่งที่พบ: หมวดหินภูกระดึง จ.กาฬสินธุ์
ฉายา: นักวิ่งตัวจ้อยแห่งภูน้อย

มหายุคซีโนโซอิก (Cenozoic Era)

มหายุคสุดท้าย คำว่า ซีโนโซอิก หมายถึง “ชีวิตใหม่” เริ่มต้นเมื่อประมาณ 65 ล้านปี - ปัจจุบัน มหายุคนี้เริ่มมีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมเข้ามาแทนที่สัตว์เลื้อยคลานอย่างไดโนเสาร์ ที่สูญพันธุ์ไปในมหายุคมีโซโซอิก มหายุคซีโนโซอิกถือเป็นยุคทองของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม แบ่งออกเป็น 2 ยุคย่อย ได้แก่ ยุคเทอร์เชียรีและยุคควอเทอร์นารี

เอป

หลุมขุดค้นฟอสซิลปลาโบราณ

พิพิธภัณฑ์ปลาโบราณภูน้ำจั้น จ.กาฬสินธุ์ (Kalasin)

ฟอสซิลปลา
ไทยอิกทิส พุทธบุตรเอนซิส

ประมาณ 65 ล้านปีก่อน
แหล่งปลาโบราณภูน้ำจั้น จ.กาฬสินธุ์ พบฟอสซิล
ปลากะตักแก่งหินพิชัยสกุลใหม่ของโลก เกิดเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน
แข็ง หนา ตัวยาว 40-50 เซนติเมตร ได้รับการตั้งชื่อว่า ไทยอิกทิส พุทธบุตรเอนซิส
(*Thaiichthys buddhabutrensis*) สูญพันธุ์ไปพร้อมกับไดโนเสาร์ในปลายยุคครีเทเชียส
อีกชนิดชื่อว่า อีสานอิกทิส พาลัสทริส (*Isanichthys palustris*) ซึ่งเป็นปลากะตักแก่ง
กินเนื้อ ลักษณะคล้ายปลาช่อน ตัวเรียวยาวกว่า 90 เซนติเมตร

พ.ศ. 2542 พบฟอสซิลเอปขนาดใหญ่
เป็นครั้งแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ที่บ่อเหมืองบ้านสระ อ.เชียงม่วน จ.พะเยา
(Phayao) มีลักษณะคล้ายกับอุรังอุตัง
ในปัจจุบัน เป็นเอปชนิดใหม่ของโลก
จึงตั้งชื่อว่า ไครราพิทีคัส เชียงม่วนเอนซิส
(*Khoratpithecus chiangmuanensis*)
มีอายุประมาณ 13-11 ล้านปีก่อน
หรือสมัยไมโอซีนตอนกลาง

พ.ศ. 2545 จากการตรวจสอบฟอสซิล
ขากระดูกพร้อมฟัน 11 ซี่ของเอป
ขนาดใหญ่ ในแหล่งบ่อทราย อ.เฉลิม-
พระเกียรติ จ.นครราชสีมา (Nakhon
Ratchasima) พบว่ามีกรามที่หนาและ
ใหญ่กว่าเอปที่เคยพบ จึงตั้งชื่อสกุล
และชนิดใหม่ของโลกว่า ไครราพิทีคัส
พิริยเออี (*Khoratpithecus piriyai*)
มีอายุประมาณ 7-6 ล้านปีก่อน
หรือสมัยไมโอซีนตอนปลาย

65-1.8 ล้านปีก่อน ยุคเทอร์เชียรี (Tertiary Period)

สมัยพาลีโอซีน (Paleocene Epoch)
65-54 ล้านปีก่อน

สมัยอีโอซีน (Eocene Epoch)
54-38 ล้านปีก่อน

สมัยโอลิโกซีน (Oligocene Epoch)
38-23 ล้านปีก่อน

สมัยไมโอซีน (Miocene Epoch)
23-5 ล้านปีก่อน

ประมาณ 40-20 ล้านปีก่อน สู่สานหอยแหลมโพธิ์ จ.กระบี่ (Krabi)
หรือที่รู้จักกันในชื่อ สู่สานหอย 75 ล้านปี อยู่ในชั้นของ
แผ่นหินปูนที่มีความหนาตั้งแต่ 0.5-1 เมตร บนแผ่นหิน
แต่ละแผ่นมีซากดึกดำบรรพ์ของหอยกาบเดียว (Gastropod)
จำพวกหอยขมน้ำจืดสกุล *Viviparus* จำนวนมหาศาลทับถมกัน
อายุประมาณ 40-20 ล้านปีก่อน ปรากฏการณ์สู่สานหอย
ดึกดำบรรพ์นี้เกิดขึ้นกับสถานที่เพียงแค่ 3 แห่งในโลกเท่านั้น
คือ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และไทย

สู่สานหอยแหลมโพธิ์
จ.กระบี่

หอยกาบเดียว

พ.ศ. 2543 พบฟอสซิลชิ้นส่วนฟัน 5 ซี่ของ
สัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมกินเนื้อที่เรียกกันทั่วไปว่า
หมาหมี (bear-dog) อายุประมาณ 13-10 ล้านปีก่อน
จากเหมืองถ่านหินแม่เมาะ จ.ลำปาง (Lampang)
เป็นสกุลและชนิดใหม่ของโลกจึงตั้งชื่อว่า “แม่เมาะซิออน
โพธิสตัยติ” (*Maemohcyon potisati*) ลักษณะเด่น
จะมีลักษณะผสมระหว่างหมาและหมีคือ ขาสั้น
เท้าแบน มีฟันบดเคี้ยวเหมือนกับหมี แต่หน้าตา
และเขี้ยวเหมือนหมาป่า มีฟันกรามขนาดใหญ่กว่า
สัตว์ในวงศ์เดียวกัน ลำตัวยาวประมาณ 1 เมตร

ภาพวาดของ
แม่เมาะซิออน โพธิสตัยติ

* ภาพประกอบ: อุดุลย์วิทย์ กาวิระ

ฟอสซิล
ไม้กลายเป็นหิน

อูรังอุตัง

พ.ศ. 2565 มีการค้นพบซากกระดูก
พร้อมฟันของเอปโคราชสปีชีส์ใหม่
จากบ่อทรายโคราช อ.เฉลิมพระเกียรติ
จ.นครราชสีมา (Nakhon Ratchasima)
จึงตั้งชื่อว่า *โคราชพิเทคัส แม็กนัส*
(*Khoratpithecus magnus*)
เป็นญาติใกล้ชิดกับอูรังอุตังปัจจุบัน
อายุประมาณ 9-6 ล้านปีก่อน
หรือสมัยไมโอซีนตอนปลาย

ซากดึกดำบรรพ์ “ไม้กลายเป็นหินยาวที่สุดในโลก”
ที่อุทยานแห่งชาติดอยสอยมาลัย-ไม้กลายเป็นหิน อ.บ้านตาก จ.ตาก (Tak)

พบแหล่งไม้กลายเป็นหิน (petrified wood) ที่ อ.บ้านตาก จ.ตาก ในเขตป่าสงวน
แห่งชาติแม่สลิค-โป่งแดง โดยพบไม้ทั้งต้นที่กลายเป็นหินอยู่ในชั้นกรวดหลายต้น
ต้นที่ยาวที่สุดคือต้นที่ 1 มีลำต้นขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.8 เมตร และยาวกว่า
69.70 เมตร มีอายุประมาณ 1.2 แสนปีก่อน ซึ่งได้รับการบันทึกสถิติโลก Guinness
World Records (GWR) ซากดึกดำบรรพ์ไม้กลายเป็นหินที่ยาวที่สุดในโลก
ไม้กลายเป็นหินเป็นซากดึกดำบรรพ์ชนิดหนึ่ง เกิดจากสารละลายแร่เข้าไป
แทนที่เนื้อเยื่อและเส้นใยของซากต้นไม้ โดยทั่วไปแร่หรือสารที่เข้าไปแทนที่เป็น
สารละลายซิลิกาในน้ำของสารประกอบซิลิกาไดออกไซด์ (SiO₂) ทำให้เกิด
กระบวนการแทนที่ของซิลิกาในเนื้อไม้ ในประเทศไทยพบไม้กลายเป็นหินที่มีอายุ
อยู่ในมหายุคซีโนโซอิกและมีไซโซอิก

1.6 ล้านปีก่อน-ปัจจุบัน ยุคควอเทอร์นารี (Quaternary Period)

สมัยไพลโอซีน (Pleistocene Epoch)
5-2 ล้านปีก่อน

สมัยไพลสโตซีน (Pleistocene Epoch)
1.8 ล้าน-11,700 ปีก่อน

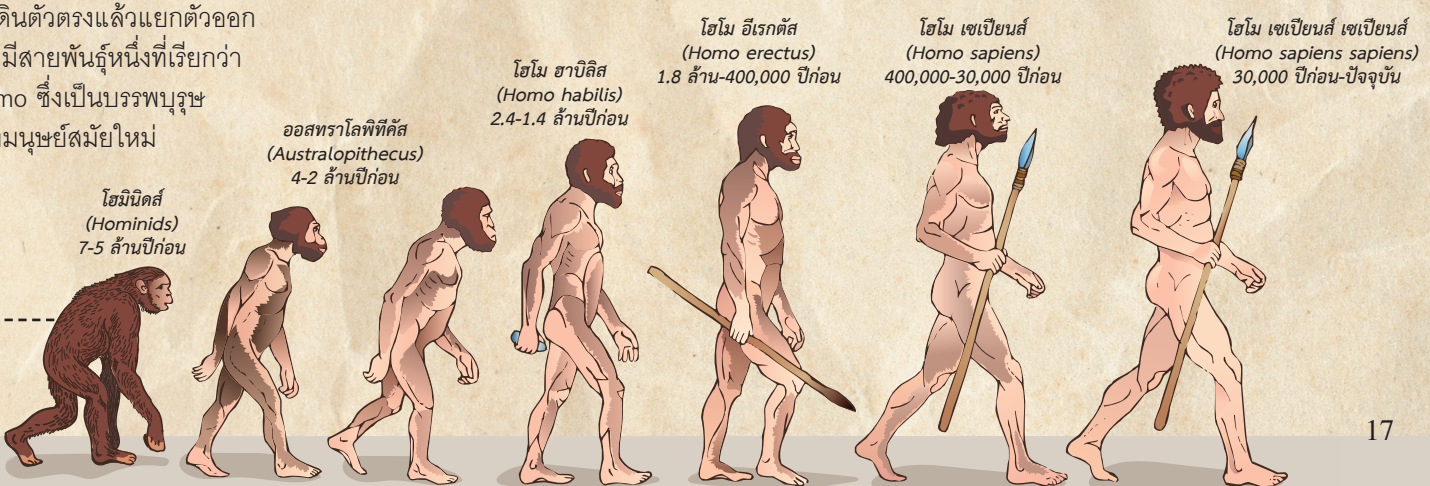
สมัยโฮโลซีน (Holocene Epoch)
11,700 ปีก่อน-ปัจจุบัน

ประมาณ 5-2 ล้านปีก่อน
ในทวีปแอฟริกา โฮมินิดส์
(Hominids) สายพันธุ์
บรรพบุรุษของมนุษย์
รุ่นแรกๆ ได้แยกออกจาก
ลิงไม่มีหาง ต่อมาโฮมินิดส์
สกุลออสตราโลพิเทคัส
ซึ่งเดินตัวตรงแล้วแยกตัวออก
โดยมีสายพันธุ์หนึ่งที่เรียกว่า
Homo ซึ่งเป็นบรรพบุรุษ
ของมนุษย์สมัยใหม่

เครื่องมือหินกะเทาะ

ในประเทศไทยยังไม่มีหลักฐานที่ชี้ชัดถึงฟอสซิลมนุษย์ดึกดำบรรพ์ที่มีอายุ
1 ล้าน-100,000 ปีก่อน อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2528 พบหลักฐานที่อาจ
แสดงถึงร่องรอยของมนุษย์ดึกดำบรรพ์ที่บ้านแม่ทะ อ.แม่ทะ จ.ลำปาง (Lampang)
นั่นคือเครื่องมือหินกะเทาะรุ่นเก่าที่ทำจากหินกรวดในแม่น้ำ เชื่อกันว่า
พบอยู่ในชั้นของหินกรวดได้ชั้นหินบะซอลต์ที่มีอายุประมาณ 700,000 ปีก่อน
มาแล้ว แต่ไม่มีการค้นพบฟอสซิลกระดูกมนุษย์

ภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ผาแต้ม
ริมฝั่งแม่น้ำโขง อ.โขงเจียม จ. อุบลราชธานี

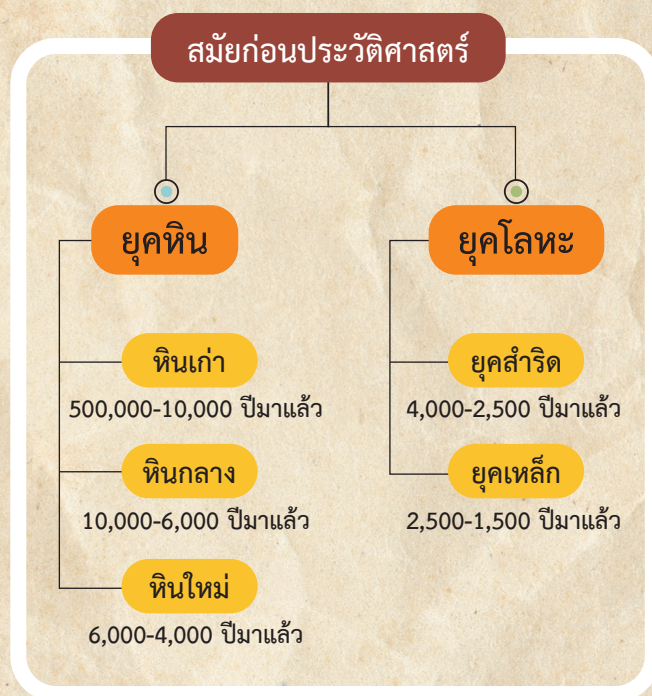
บทที่ 2

สมัยก่อนประวัติศาสตร์

(Prehistorical Period)

ในประเทศไทย

“สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย” แบ่งออกเป็น 2 ยุคใหญ่ ๆ ตามสภาพทางสังคม เทคโนโลยี และความซับซ้อนทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ สังคมยุคหินและสังคมยุคโลหะ สังคมยุคหินแบ่งเป็น 3 ยุคย่อย ได้แก่ ยุคหินเก่า ยุคหินกลาง และยุคหินใหม่ ยุคโลหะเริ่มต้นจากทองแดงซึ่งมีอยู่น้อยมากในประเทศไทย ต่อมาจึงเกิดยุคสำริด (ทองแดงผสมดีบุก) และยุคเหล็ก ชุมชนยุคเหล็กได้เริ่มมีการติดต่อแลกเปลี่ยน รวมถึงใช้สินค้าและสิ่งของหายากจากต่างประเทศ เช่น เครื่องประดับต่าง ๆ ที่ทำด้วยลูกปัดหินและลูกปัดแก้ว

สมัยไพลสโตซีน (Pleistocene Epoch):

1.8 ล้าน-11,700 ปีก่อนปัจจุบัน (BP)

ยุคหินเก่า (Old Stone Age) หรือในยุโรปเรียกว่า พาลีโอลิธิก (Paleolithic) อาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ตามแหล่งธรรมชาติที่ปลอดภัย และใกล้แหล่งน้ำจืด เมื่อแหล่งอาหารหมดจะย้ายไปตั้งถิ่นฐานใหม่ ในแหล่งที่อาหารอุดมสมบูรณ์

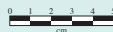
ประมาณ 43,000 ปีก่อนปัจจุบัน

เพิงผาหลังโรงเรียน (Lang Rongrien Rockshelter, Krabi)

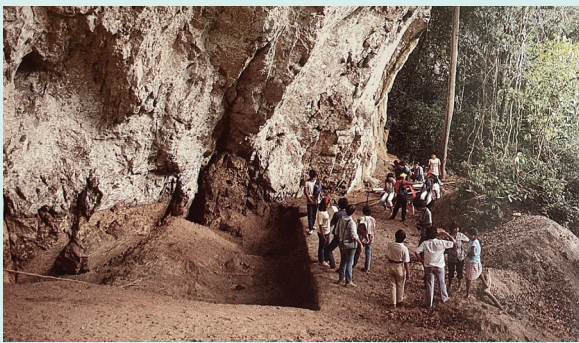
ชั้นดินที่ 10 ต.ทับปrik อ.เมือง จ.กระบี่

ปัจจุบันเพิงผานี้ตั้งอยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลประมาณ 12 กิโลเมตร และอยู่สูงจากระดับทะเลประมาณ 75 เมตร แต่เมื่อประมาณ 43,000 ปีก่อนปัจจุบัน เพิงผานี้ตั้งอยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลประมาณ 80-90 กิโลเมตร เพราะระดับทะเลในช่วงนั้นลดลงมากเนื่องจากผลของยุคน้ำแข็ง ที่นี้พบร่องรอยของมนุษย์ ก่อนประวัติศาสตร์จากหลักฐานเครื่องมือ ยุคหินเก่าแบบต่างๆ

เครื่องมือแกนหินแต่งขอบ (core tool)

เพิงผาหลังโรงเรียน

ประมาณ 38,000-27,000 ปีก่อนปัจจุบัน

• เพิงผาหลังโรงเรียน (Lang Rongrien Rockshelter, Krabi)

ชั้นดินที่ 8-9 ต.ทับปrik อ.เมือง จ.กระบี่

ในชั้นดินที่ 8 อายุประมาณ 38,000-27,000 ปีก่อนปัจจุบัน พบเครื่องมือหิน (blade) หลายแบบ เช่น แกนหินที่แต่งขอบหลายด้าน (multiple-edged scraper) สำหรับใช้ขูด และพบงาช้าง 1 ชิ้นซึ่งอาจนำมาจากที่อื่น

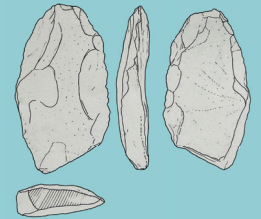

ภาพวาดเครื่องมือแกนหินที่แต่งขอบหลายด้าน สำหรับใช้ขูด

• ถ้ำหมอเขียว (Tham Moh Khiew, Krabi)

ต.กระบี่น้อย อ.เมือง จ.กระบี่

ถ้ำหมอเขียวอยู่ห่างจากเพิงผาหลังโรงเรียนประมาณ 12 กิโลเมตร พบแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีเครื่องมือหิน ลักษณะคล้ายกับที่เพิงผาหลังโรงเรียน สันนิษฐานว่า 2 แหล่งนี้น่าจะร่วมสมัยและมีการติดต่อกัน

ภาพวาดเครื่องมือหินกะเทาะหน้าเดียวจากถ้ำหมอเขียว ทำจากกรวดแม่น้ำ

43,000-20,000 ปีก่อนปัจจุบัน

ประมาณ 45,000 ปีก่อนปัจจุบัน

พบศิลปะสเกดหิน (petroglyph) หรือภาพขูดขีด (rock engraving) ที่เก่าแก่ของชาวอะบอริจินโบราณบนคาบสมุทรเบอร์ริป (Burrup Peninsula) หรืออุทยานแห่งชาติมูรูจูกา (Murujuga National Park) ประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเป็นแหล่งศิลปะหินที่ใหญ่ที่สุดและเก่าแก่ที่สุดในโลก อายุประมาณ 45,000 ปี

ศิลปะสเกดหินหรือภาพขูดขีดที่อุทยานแห่งชาติมูรูจูกา ประเทศออสเตรเลีย

ประมาณ 35,000 ปีก่อนปัจจุบัน

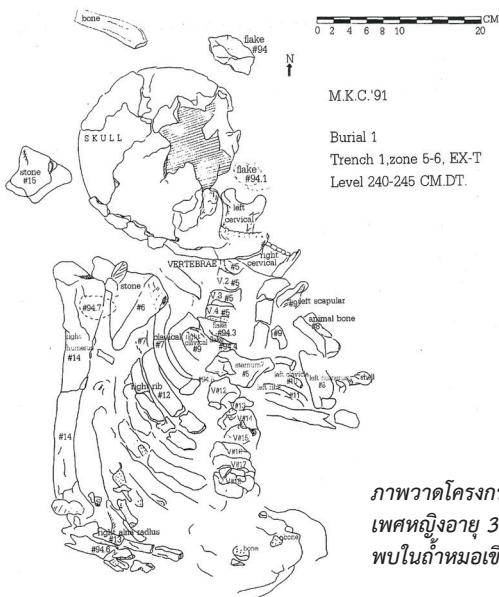
มนุษย์นีแอนเดอร์ทัลที่อาศัยอยู่ในทวีปยูเรเชียมาไม่น้อยกว่า 300,000 ปี ได้สูญพันธุ์ไปอย่างรวดเร็ว และมีมนุษย์สมัยใหม่อย่างโฮโม เซเปียนส์เข้ามาแทนที่ซึ่งพบในทุกทวีป

หุ่นจำลองมนุษย์นีแอนเดอร์ทัล

ประมาณ 35,000-18,000 ปีก่อนปัจจุบัน

ในยุโรปพบภาพเขียนรูปสัตว์บนผนังถ้ำ เช่น ที่พบในถ้ำลาสโก (Lascaux) แคว้นดอร์โดญ (Dordogne) ประเทศฝรั่งเศส

ภาพวาดโครงกระดูก
เพศหญิงอายุ 35-40 ปี
พบในถ้ำหมอลือ

ประมาณ 26,000-25,000 ปีก่อนปัจจุบัน ถ้ำหมอลือ (Tham Moh Khiew, Krabi)

ด.กระป็น้อย อ.เมือง จ.กระบี่

พบหลักฐานพิธีกรรมฝังศพจากการค้นพบโครงกระดูกเพศหญิง
อายุราว 35-40 ปี ซึ่งคาดว่าเป็นโครงกระดูกที่เก่าแก่ที่สุด
ถึง 26,000-25,000 ปีก่อนปัจจุบันที่พบในประเทศไทย
ส่วนหัวของโครงกระดูกนี้อยู่ทางทิศเหนือและหันหน้าไปทาง
ทิศตะวันออก มีการใส่สิ่งของในหลุมศพ เช่น เครื่องมือ
ที่ทำด้วยสะเก็ดหินวางอยู่เหนือศีรษะ หน้าอก แขน
เศษกระดูกเผาไฟวางที่ต้นขา หอยเผาไฟกระจายอยู่ทั่วหลุม
และได้กระดูกยังพบเศษกระดูกสัตว์ เช่น กระดองเต่า
กรามของสัตว์กินพืชขนาดใหญ่อีกด้วย

ประมาณ 26,000-20,000 ปีก่อนปัจจุบัน เพิงผาถ้ำลอด (Tham Lod, Mae Hong Son)

อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

พบหลักฐานสมัยไพลสโตซีนตอนปลายประมาณ 26,000-20,000
ปีก่อนปัจจุบันทางภาคเหนือของไทย เช่น กระดูกสัตว์ หอยน้ำจืด
เครื่องมือแกนหินจากสะเก็ดหินเหมือนกับวัฒนธรรมแบบ “หัวบีเนียน
(Hoabinian)” ในเวียดนาม และประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
เฉพาะที่อยู่บนแผ่นดินใหญ่ทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในสมัยไพลสโตซีนตอนปลาย-โฮโลซีนตอนต้น ที่เพิงผาถ้ำลอด
พบกระดูกสัตว์หลายชนิด ซึ่งบอกถึงการล่าสัตว์และการกินของมนุษย์
สมัยนั้น เช่น ลิง หมีควาย หมูป่า
ช้าง เก้ง กวางป่า ควายป่า วัวแดง
หนูพุก เม่น กิ้งก่า เต่า งู เสือโคร่ง
แรดขวา กระตัง เลียงผา ปลาตะเพียน
และกวางผาหิมาลัยที่ชอบอากาศเย็น

แหล่งขุดค้นเพิงผาถ้ำลอด

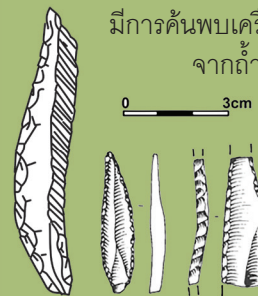
ตัวอย่างเครื่องมือหินกะเทาะ
ซึ่งพบที่เพิงผาถ้ำลอด

เปรียบเทียบลักษณะ
ของกะโหลกศีรษะ
ของนีแอนเดอร์ทัล
กับมนุษย์ปัจจุบัน

ประมาณ 34,000-20,000 ปีก่อนปัจจุบัน

มีการค้นพบเครื่องมือหินที่ใช้เป็นปลายหอก
จากถ้ำชานิดาร์ (Shanidar) ประเทศอิรัก
อายุประมาณ 34,000-20,000 ปี
ก่อนปัจจุบัน เครื่องมือหินแบบนี้
พบในตะวันออกกลางและทั่วยุโรป

ภาพวาดเครื่องมือหินที่ใช้เป็นปลายหอก
ซึ่งพบจากถ้ำชานิดาร์

ประมาณ 25,000-18,000 ปีก่อนปัจจุบัน

ในยุโรปกลางมีการพบวิโนสแห่งวิลเลนดอร์ฟ
(Venus of Willendorf) ประติมากรรมขนาดเล็ก
สูงประมาณ 11 เซนติเมตรของสมัยกราวเวเทียน
(Gravettian) ที่หมู่บ้านวิลเลนดอร์ฟ ประเทศ
ออสเตรีย ลักษณะเด่นคือรูปร่างคล้ายผู้หญิงอ้วน
ไม่มีหน้าตา และไม่มีเท้า

การศึกษาล่าสุดสนับสนุนว่ารูปสลักหินวิโนสแห่งวิลเลนดอร์ฟ
เป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนอุดมคติของการต่อสู้เพื่อความอยู่รอด
จากอากาศหนาวและการขาดแคลนอาหารของคนโบราณ
เนื่องจากกำลังเข้าสู่ยุคน้ำแข็ง

ประมาณ 25,000 ปีก่อนปัจจุบัน

พบประติมากรรมดินปั้นรูปสัตว์ต่างๆ เช่น ประติมากรรมดินปั้น
รูปวัวไบซัน ในถ้ำตูกโดดูแบร์ (Tuc d'Audoubert)
ประเทศฝรั่งเศส

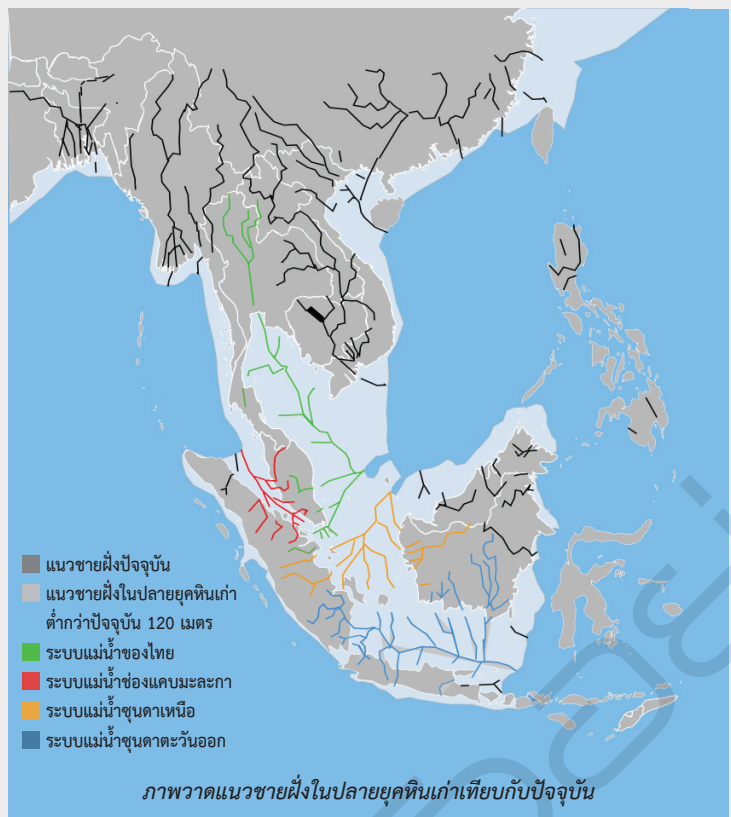
รูปจำลอง
ประติมากรรมดินปั้น
รูปวัวไบซัน
ในถ้ำตูกโดดูแบร์

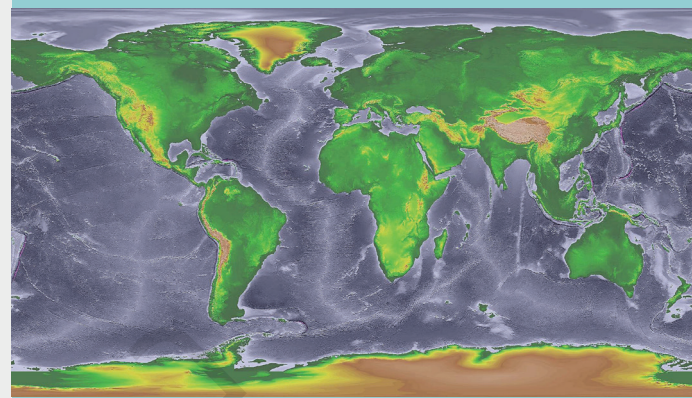
ประมาณ 17,000 ปีก่อนปัจจุบัน

ในยุคน้ำแข็งที่ระดับทะเลต่ำกว่าระดับทะเลปัจจุบัน 120 เมตร ระหว่างประเทศไทยกับอินโดนีเซียยังเป็นพื้นดินเชื่อมติดต่อกัน พื้นที่แห่งนี้เรียกว่า ไหล่ทวีปซุนดา (Sunda Shelf) ซึ่งเป็นแผ่นทวีปที่เกิดขึ้นก่อนและในสมัยไพลสโตซีน (ระหว่าง 2,588,000-11,700 ปีก่อนปัจจุบัน) ซึ่งเป็นช่วงที่มียุคน้ำแข็งเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กัน ไหล่ทวีปซุนดามีพื้นที่ประมาณ 1.8 ล้านตารางกิโลเมตร ในปัจจุบันเป็นพื้นที่ตั้งแต่ทะเลจีนใต้ อ่าวไทย ทะเลชวา

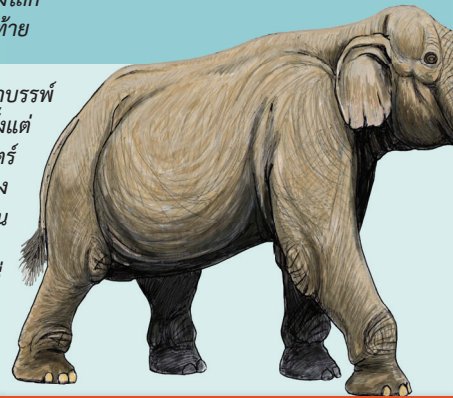
ประมาณ 16,800 ปีก่อนปัจจุบัน

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เมื่อประมาณ 16,800 ปีก่อนปัจจุบัน ระดับทะเลต่ำกว่าระดับทะเลปัจจุบัน 105 เมตร ต่อมาเมื่อประมาณ 11,500 ปีมาแล้ว ระดับทะเลต่ำกว่าระดับทะเลปัจจุบัน 50 เมตร หลายพื้นที่ที่น้ำทะเลยังไม่ถึง ทำให้หลายพื้นที่อยู่ติดกับแผ่นดินใหญ่

ภาพแสดงระดับทะเลของโลกในช่วงยุคน้ำแข็งครั้งสุดท้าย

สเตโกดอนเป็นช้างดึกดำบรรพ์ที่สูญพันธุ์ไปตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ มันมีลักษณะใกล้เคียงกับช้างเอเชียในปัจจุบัน แต่มีขนาดใหญ่กว่าในประเทศไทยพบครั้งแรกที่ อ.เมือง จ.นครสวรรค์ (Nakhon Sawan) เมื่อปี พ.ศ. 2486

ประมาณ 20,000-12,000 ก่อนปัจจุบัน (BP)

ประมาณ 20,000-18,000 ปีก่อนปัจจุบัน

พบร่องรอยของมนุษย์ยุคหินใหม่ เช่น ที่ถ้ำเซียนเหรินตัง (Xianrendong) มณฑลหูหนาน ทางเหนือของจีน ที่รู้จักเป็นครั้งแรกในการผลิตและใช้ภาชนะดินเผาสีน้ำตาลลายกุดเป็นรูปวงกลมและมีแบบลายเชือกทาบ พร้อมเครื่องมือหินขัด รวมถึงรู้จักการเก็บข้าวป่าสกุล *O. nivara* และ *O. sativa* มาบริโภค ภาชนะดินเผาที่ถ้ำนี้ คาดว่ามีอายุที่เก่าแก่ที่สุดในโลก อาจเก่าแก่กว่าวัฒนธรรมโจมงของญี่ปุ่นถึง 6,000 ปี

เครื่องปั้นดินเผาที่บุรณะซ่อมแซมขึ้นมาใหม่จากเศษกระเบื้อง พบในถ้ำเซียนเหรินตัง

ประมาณ 13,000 ปีก่อนปัจจุบัน

พบภาพเขียนสีบนหินงูเพิงหินภิมเบทกา (Bhimbetka Rockshelter) แหล่งโบราณคดีในรัฐมธยประเทศของอินเดีย เป็นภาพเขียนที่เก่าแก่ที่สุด อายุประมาณก่อน 10,000 ปี หินงูเพิงเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในกลุ่มแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในอินเดีย

ภาพเขียนส่วนใหญ่เป็นรูปคนในอิริยาบถต่างๆ และสัตว์ เช่น วัว กระต่าย ภาพนี้เป็นภาพที่พบที่เพิงหมายเลข 8

ประมาณ 20,000 ปีก่อนปัจจุบัน

ในตะวันออกกลาง มนุษย์เริ่มรู้จักการเก็บเมล็ดพืชป่า เช่น ข้าวสาลี ข้าวโอ๊ต ที่ขึ้นเองตามธรรมชาติมาบดทำเป็นอาหารโดยมีครกเป็นเครื่องมือสำคัญ เช่น วัฒนธรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์นาตูเฟียน (Natufian) ในอิสราเอลเมื่อประมาณ 15,000 ปีก่อนปัจจุบัน ที่พบครกหินและสาก

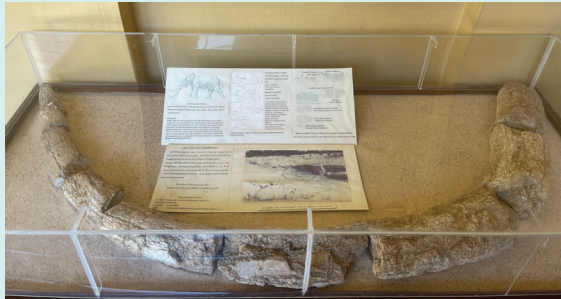

ครกหินและสากโบราณที่ใช้บดเมล็ดพืชเพื่อทำอาหาร พบในตะวันออกกลาง

ประมาณ 15,000 ปีก่อนปัจจุบัน

อุณหภูมิโลกเริ่มสูงขึ้น ทำให้น้ำแข็งละลายน้ำ ระดับทะเลเริ่มสูงขึ้น พื้นที่ราบถูกน้ำท่วมจนดินแดนที่เคยอยู่ติดกัน เริ่มแยกออกจากแผ่นดินใหญ่ เกิดเป็นหมู่เกาะต่าง ๆ จนช้างสเตโกดอน (Stegodon sp.) ที่มีอายุเริ่มประมาณ 11.6 ล้านปีก่อนปัจจุบัน ซึ่งพบกระดูก เช่น ในทวีปเอเชีย สูญพันธุ์ไปในปลายสมัยไพลสโตซีน

ฟอสซิลช้างสเตโกดอนซึ่งพบที่บ้านลาดหญ้าคา จ.อุบลราชธานี (Ubon Rachathani) อายุประมาณ 1.6 ล้านปีในสมัยไพลสโตซีน

ถ้ำสเตโกดอน จ.สตูล (Satun) เป็นถ้ำที่อยู่ในเทือกเขาหินปูน ความโดดเด่นของถ้ำนี้คือการพบซากดึกดำบรรพ์ของช้างสเตโกดอนและแรดในสมัยไพลสโตซีน

ประมาณ 13,640 ปีก่อนปัจจุบัน

เพิงผาถ้ำลอด (Tham Lod, Mae Hong Son)

อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน

ขุดพบโครงกระดูกเพศหญิง (ภาพที่ 1) อายุประมาณ 30-40 ปี ที่ถูกฝังมานานถึงประมาณ 13,640 ปีก่อนปัจจุบันซึ่งเป็นช่วงปลายสุดของยุคน้ำแข็ง ทีมนักวิจัยทั้งของไทยและต่างประเทศได้ศึกษาและเสนอภาพสองมิติ (ภาพที่ 2) และภาพสามมิติ (ภาพที่ 3) จากกะโหลก การจำลองใบหน้าจากชิ้นกระดูกกะโหลกศีรษะและใบหน้าบางส่วนนี้ ต้องเปรียบเทียบจากแฟ้มภาพ และเทียบคลังกะโหลกศีรษะของเพศหญิงในยุคเดียวกันจำนวน 720 ตัวอย่างจาก 25 ประเทศทั่วโลก

ภาพที่ 1 โครงกระดูกที่ขุดพบ
ภาพที่ 2 ภาพวาดสองมิติของใบหน้า
ภาพที่ 3 ภาพใบหน้าสามมิติ

ประมาณ 12,000 ปีก่อนปัจจุบัน

เริ่มต้นยุคโจมงซึ่งเป็นยุคโบราณยุคหนึ่งของญี่ปุ่น ผู้คนยุคโจมงดำรงชีวิตด้วยการล่าสัตว์ มีการพัฒนาวิธีล่าสัตว์โดยใช้ธนู ผลิตภาชนะดินเผาสำหรับใส่อาหาร และเก็บรักษาอาหาร คำว่า "โจมง" (Jomon) ในภาษาญี่ปุ่นแปลว่า ลายเชือก ซึ่งมาจากลวดลายเชือกบนภาชนะดินเผาของยุคที่ค้นพบในช่วงแรก

ตัวอย่างภาชนะดินเผาของวัฒนธรรมโจมง จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกรุงโตเกียว

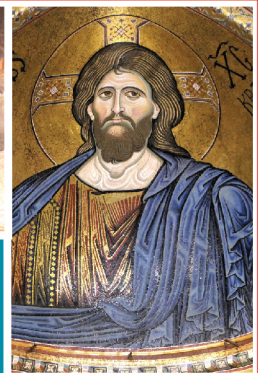
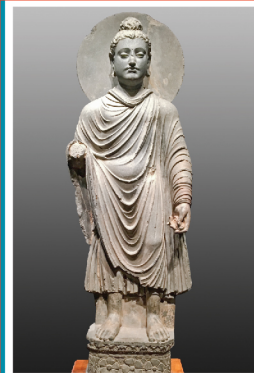
ตัวอย่างใบหอกโคลวิสที่ทำด้วยหิน ซึ่งใช้ในการล่าสัตว์

ประมาณ 11,500-11,000 ปีก่อนปัจจุบัน

ในทวีปยุโรป เอเชีย และอเมริกาเหนือ ซึ่งมีวัฒนธรรมหินชื่อโคลวิส (Clovis) เช่นที่รัฐแอริโซนา (Arizona) ในสหรัฐอเมริกา ที่ล่าสัตว์ใหญ่อย่างแมมมอธ (mammoth) ด้วยใบหอกหินโคลวิสของสมัยไพลสโตซีน แมมมอธเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมมีตระกูลช้างขนยาว งาโค้งมาก และมีฟันกรามเป็นสัน แมมมอธถูกมนุษย์ยุคหินเก่าล่าจนสูญพันธุ์ไปในที่สุด

หุ่นจำลองช้างแมมมอธ

เรียงเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ตามไทม์ไลน์ (Timeline) เริ่มตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยปัจจุบัน

- แบ่งเนื้อหาเป็นบทตามสมัย ได้แก่ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยทึ่ก่อนประวัติศาสตร์ และสมัยประวัติศาสตร์ อีกทั้งยังแบ่งเนื้อหาเรียงตามอาณาจักรในดินแดนไทย เริ่มตั้งแต่อาณาจักรโบราณก่อนสุโขทัย อาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรอยุธยา อาณาจักรธนบุรี และอาณาจักรรัตนโกสินทร์

- เทียบเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ไทยกับประวัติศาสตร์สากลที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันตลอดทั้งเล่ม เพื่อให้เรียนรู้ประวัติศาสตร์อย่างเข้าใจ มีความหมาย และจดจำได้ดีขึ้น
- ประกอบด้วยเหตุการณ์สำคัญหลากหลายแง่มุมทั้ง สังคม วิถีชีวิต ศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ วิทยาศาสตร์ บุคคลสำคัญ การค้นพบ ศิลปวัฒนธรรม และอื่นๆ

